

3. Зубенко Т. В. Шляхи удосконалення методичної підготовки вчителів іноземної мови початкових класів / Т. В. Зубенко // Вісник Житомирського держ. пед. університету. – Житомир, 2003. – Вип. 12. – С. 212–214.
4. Озерянська А. Проблема професійної підготовки вчителів іноземної мови у 90-х роках ХХ століття / А. Озерянська // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка. – Тернопіль, 2004. – № 1. – С. 40–47.
5. Пасинкова І. В. Система підготовки бакалаврів гуманітарних наук з іноземної мови в університетах США [Електронний ресурс] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / І. В. Пасинкова. – К., 2005. – Режим доступу: <http://disser.com.ua/contents/5843.html>.
6. Першукова О. О. Розвиток соціокультурного компонента змісту навчання іноземної мови в європейській шкільній освіті : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Першукова Оксана Олексіївна. – К., 2002. – 220 с.
7. Програми для середніх і загальноосвітніх шкіл. Іноземні мови. 1–11 класи / [відп. за вип. В. В. Мошков]. – К. : Перун, 1996. – 38 с.
8. Слостенін В. А. Професійно-педагогічна підготовка сучасного вчителя / В. А. Слостенін, А. І. Мищенко // Педагогіка. – 1991. – № 10. – С. 79–84.
9. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи / Фіцула М. М. – К. : Академвидав, 2006. – 352 с.
10. Шкваріна Т. М. Наставничо-корекційний курс для студентів – майбутніх вчителів раннього навчання англійської мови / Т. М. Шкваріна // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2002. – Вип. 10. – С. 64–70.

The theoretical and scientific aspects of future foreign languages teachers' training in elementary school are justified in the article. The contradictions in modern higher educational professional institution are concretized. The features of students' training of the second half of the XXth century are analyzed. The results of the analysis of Ukrainian and foreign dissertation papers are illuminated. It is outlined the current problems of foreign languages teachers' training of primary school.

Key words: professional training, education, foreign language teacher, primary school, junior pupils.

УДК 37.011.31:371.14
ББК 74.04

Наталія Матвеева

ТВОРЧИЙ УЧИТЕЛЬ – ТВОРЧИЙ УЧЕНЬ

Провідна ідея статті – інтелект загострюється інтелектом, характер виховується характером, особистість формується особистістю. Автор розкриває зв'язок процесу всебічного розвитку школярів з особистістю учителя, а саме: його науковим, професійним, загально культурним рівнем; бажанням досягти успіхів, здатністю до неперервної самоосвіти, уміннями конструктивного прийняття нових ідей, прагненням до творчості.

Ключові слова: творчість, педагогічна майстерність, культура, самооцінка, моральні цінності, саморозвиток, особистість.

Постановка проблеми. В умовах розбудови української держави надзвичайно велике значення має розвиток суспільного виробництва, який прямо залежний від знань і умінь людей, що створюють матеріальні й духовні багатства. Людина є творцем і будівником, активним учасником духовного життя народу, рушійною силою суспільного прогресу. Все вище означене потребує від неї глибокого пізнання

об'єктивних законів розвитку природи і суспільства, набуття глибинних знань, умінь і можливостей їх використання. Загалом освіта виступає, з одного боку, гарантом забезпечення потреб держави у висококваліфікованих фахівцях, а з іншого – є засобом розвитку індивідуального, особистісного в людині. Звідси потреба удосконалювати освітню галузь й, зокрема, підготовку висококваліфікованих фахівців.

Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті визначає підготовку педагогічних кадрів у нашій країні як одне з основних завдань модернізації освіти, провідний принцип державної освітньої політики. Важливо, державна політика в галузі підготовки педагогічних кадрів спрямовується на удосконалення професійного відбору та підготовки молоді, створення необхідних умов для формування готовності до вибору професії. При цьому, як відомо, до учителя висувається низка вимог, наявність яких слугує ефективній педагогічній діяльності як окремо взятого педагога, так і всього педагогічного колективу школи. На цьому наголошують й основні нормативні документи про освіту (Закон “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Концепція середньої загальноосвітньої школи України”, “Концепція безперервної системи національного виховання” (1994 р.) й, зокрема, практика розквіту тих держав, в освітній системі яких національне виховання посідає чільне місце.

Слід зазначити, що сучасна школа охоплена постійним реформуванням: зміною програм, підручників, введенням нових методик навчання та оновленням системи контролю та оцінювання знань учнів. Так, у Законі “Про загальну середню освіту” зокрема, йдеться про те, що “педагогічним працівником повинна бути особа з високими моральними якостями, яка має відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність та якість своєї роботи, фізичний та психічний стан здоров'я якої дозволяє виконувати професійні обов'язки у навчальних закладах середньої освіти...”. Іншими словами, змінюють школу не тільки новітні технології, вказівки чи директиви, а передовсім сам учитель. Задля цього йому належить змінитись самому, оновити власний світогляд, розширити свідомість, пройнятися відповідальністю і почуттям обов'язку до справи, якою він займається, усвідомити глибинне поняття учительської любові, повірити в необмеженість дитини, в свої педагогічні здібності і силу гуманної педагогіки. Сучасний педагог – високопрофесійний спеціаліст, носій знань і досвіду, облагороджених учительським серцем.

Мета статті – продемонструвати зв'язок рівня підготовки учителя, його творчого потенціалу з розвитком особистості творчої, яка йде в ногу з часом, любить і прагне творити щось нове, красиве, світле. Ми звертаємося сьогодні до проблеми гуманних відносин між учителем та його вихованцями; до питання високого професійного, культурного, методичного й загального рівня педагогів. Це пояснюємо переглядом підходів до навчально-виховного процесу школи, позиції і ролі учителя, створення комфортного середовища розвитку гармонійної особистості. Саме учитель своєю діяльністю, власним прикладом закладає те підґрунтя, яке надалі або дає розвиватись його вихованцям, або ж, навпаки, гальмує цей процес. А тому, сучасний педагог повинен бути людиною яскравою, неповторною, носієм загальнолюдських цінностей, глибоких знань, високої культури.

Проблема, яку ми піднімаємо сьогодні не нова. **Аналіз актуалізованих джерел** засвідчує, що до неї неодноразово зверталось чимало науковців та педагогів-

практиків як сучасності, так і минулого. Так, приміром, серед них С. Русова, В. Сухомлинський, М. Стельмахович; М. Красовицький, С. Крисюк, Н. Протасова, В. Руссол, О. Савченко, П. Худоминський та інші. Гуманна педагогіка розглядає учителя як ключову, ведучу силу усього педагогічного процесу.

Виклад результатів дослідження. Як відомо, надзвичайно важливу роль у формуванні особистості відіграють роки дитинства, дошкільний і молодший шкільний вік. А тому особливої уваги заслуговує питання підготовки такого педагога, який здатен виховати нову людину – особистість, якій властиві прагнення до творчості, бажання систематично оновлювати вже набуті знання, багатий внутрішній світ, високі моральні норми тощо. У цьому сенсі доречно пригадати слова видатного педагога Я. Коменського: “Учителями повинні бути люди чесні, діяльні і працьовиті; не тільки для годиться, а й насправді вони повинні бути живими взірцями чеснот, що їх вони мають прищепити іншим”.

Сьогодні суспільство покладає на учителя особливу відповідальність – управління процесом творення особистості. І це зрозуміло, позаяк його діяльність орієнтована на формування людини, чия активність розгорнеться завтра, в інших умовах, які передбачити і спрогнозувати треба вже сьогодні. Як відомо, професія учителя вимагає всебічних знань, безмежної душевної щедрості, мудрої любові до дітей. Тільки за умови щоденної віддачі себе дітям з радістю, можна залучити їх до поповнення знань, заохотити до праці, передати глибоку віру в перемогу загальнолюдських цінностей та закласти в дитячих душах непорушну основу моральності. Це ще раз доводить, що саме педагогу належить ключова роль як в освіті, так і в будівництві всього майбутнього нашої держави.

На особливу увагу заслуговує й той факт, що учитель має справу з маленькою людиною. Саме в його руках – її доля, щасливе майбутнє, успішна кар’єра, самореалізація. А тому, особливого значення набуває його особисте ставлення до обраної професії, бажання й уміння працювати з дітьми, любов до праці й, зокрема, до кожного вихованця. Вже усталила думка про те, що інтелект загострюється інтелектом, характер виховується характером, особистість формується особистістю. Відтак, світовий досвід стверджує, що ХХІ ст. – епоха інформації, змагання за інтелектом, а тому сьогодні актуалізується професійна підготовленість учителя, якісні зміни у педагогічній діяльності, підвищення рівня його професійної майстерності, систематичне прагнення творити й залучати до цього процесу усіх учасників навчально-виховного процесу.

Натомість успішне вирішення основних завдань освіти потребує ґрунтовного осмислення сутності навчально-виховного процесу, його структури та функцій, спрямованих на розвиток творчої особистості. Сучасна дійсність ставить перед педагогом завдання поповнення своїх знань стосовно широкого кола питань: розширення спектра інтегрованих, загальноосвітніх і загальнокультурних знань; філософських, методологічних, соціологічних, культурологічних, правових, економічних, технологічних, психологічних відомостей. Сучасний учитель повинен систематично здійснювати самоаналіз педагогічної діяльності, що, своєю чергою стане першим етапом на шляху його педагогічних досягнень.

“Цінність школи дорівнює цінності учителя...”, – твердив А. Дістервег. А тому ми свідомі того, що суспільство потребує освічених фахівців, здатних до вияву світоглядної позиції і компетентної професійної дії. При цьому, відмінність творчого учителя полягає у тому, що він не лише володіє рівнем знань, умінь і навичок, але й реалізує їх у роботі; має внутрішню мотивацію щодо якісного здійснення своєї

професійної діяльності і ставиться до своєї професії як до цінності. Такий педагог здатний виходити за межі свого предмета, власної професії, він обов'язково має необхідний творчий потенціал.

Національна система підготовки педагогічних кадрів головним чином зорієнтована на оволодіння учителями певною системою теоретичних знань, засвоєння зовнішніх вимог, спеціальних умінь і навичок. Безперечно, окрім належного рівня теоретичної підготовки, основним інструментом роботи сучасного учителя має виступати його власна особистість: моральні цінності, усвідомлення свого образу та навколишнього світу, самооцінка, прагнення постійного саморозвитку. Професійний, науковий, методичний рівень сучасного педагога має бути приведений у відповідність до освітніх вимог [5]. Сучасна школа покликана стати майстернею творчості, якій би у повній мірі відповідав як учень, так і учитель. Своєю чергою, школа XXI століття потребує педагога, який би умів орієнтувати власну діяльність на нові досягнення науки; постійно досліджував свою систему роботи; конструктивно приймав нові ідеї; володів системним мисленням, умінням визначати перспективу подальшого професійного і загального свого розвитку.

Видатний педагог В. Сухомлинський стверджував: "Учитель – це перший, а потім і головний світоч в інтелектуальному житті школяра, і він продовжує в дитині жадобу знань, повагу до науки, культури, освіти. Але для цього він сам має навчатися постійно..." [6, с. 122]. Морально-духовний розвиток учителя, його краса, фізична досконалість і всебічна гармонійна освіченість визначає його фахову підготовку. Як відомо, майстерність педагога проявляється у його діяльності, засвідчуючи рівень його освіченості, вихованості, любові до праці та творчості [1; 3].

Шлях від учителя до учителя-творця нелегкий. Він передбачає цілеспрямований рух уперед фахівця, що має на меті реалізувати потребу виробити у собі такі особистісні якості й індивідуальні особливості, які б у результаті забезпечували успіх його у діяльності й житті взагалі, уможливлювали досягнення професійного ідеалу. Відтак результатом даного шляху будуть добре виховані, інтелектуально розвинуті, творчі діти – наше світле майбутнє. Зрозуміло, що учитель з його світоглядом, професійною майстерністю, загальною культурою є носієм вічного й сучасного. Відтак мінливість технологій, видів і засобів виробництва, професійної діяльності, службових функцій, зріст потоків інформації і необхідність з ними працювати, інтенсивний розвиток духовної сфери життя, розширення творчого змісту праці висувають нові вимоги до педагогічного працівника, його моральної зрілості, загальнокультурного і інтелектуального рівнів.

Сучасний учитель повинен володіти такими якостями:

- *спеціаліст* (знання педагогічної теорії та психології, володіння педагогічною майстерністю, технологіями навчання і виховання);
- *працівник* (уміння визначати мету і досягати її, правильно розподіляти час; систематичне і планомірне підвищення кваліфікації; самоосвітня діяльність; спрямованість на підвищення продуктивності праці; розвиток творчих здібностей);
- *людина* (високі моральні якості, активна участь у громадському житті, повага до законів держави, національна гідність, патріотизм, особистий приклад в усьому, здоровий спосіб життя, гуманізм тощо).

А тому провідними чинниками творчості педагога у його повсякденній праці вважаємо:

- 1) створення умов для розвитку і самореалізації учителя;

2) осмислення і практичне застосування педагогом методів опанування новою інформацією;

3) створення умов для всебічного і гармонійного розвитку учителя як унікального явища, від якого залежить щастя майбутніх поколінь, а його успіх знаходиться у власних руках.

Іншими словами, сучасний педагог повинен бути професіоналом вищого ґатунку й цікавою особистістю. Готовність і здатність до постійних творчих змін у виборі змісту та організаційних форм і методів діяльності є першою ознакою хорошого педагога. Щоразу змінюючись та адекватно реагуючи на постійно нові явища, професіонал ніколи не переступає межі дозволеного. За такого підходу стає зрозуміло – мірилом такого рівня майстерності є особистісна культура учителя. Так, зокрема, до переліку особливо значимих педагогічних знань, умінь і якостей належать:

- розумовий розвиток, удосконалення пізнавальних здібностей;
- оволодіння моральною й естетичною культурою;
- можливість нового вибору, готовність ним скористатися;
- духовна досконалість, здатна зміцнювати фізично, берегти гармонію індивідуальну і не тільки;
- висока працездатність;
- професіоналізм, компетентність, широка ерудиція, інтелігентність [4, с. 9].

Все вище означене дає підстави стверджувати, що професія педагога – особлива. Учителі – люди, які завжди на очах, поряд із ними знаходяться вихованці та їх батьки, колеги. Без інтересу до учителя, немає інтересу до предмету, який він викладає. З іншого боку, саме учні дають енергію життя учителю, а він натомість дарує відкриття “нових горизонтів”. Саме тому образ педагога повинен надихати учнів. Учитель повинен систематично удосконалювати свої особистісні якості, створюючи таким чином власний, неповторний імідж. Така система індивідуально-педагогічних засобів, загальних прийомів, заходів, здатна прискорити чи подолати негативні процеси у індивідуальному розвитку як педагога, так і вихованців.

К. Станіславський назвав талантом “щасливу комбінацію багатьох творчих здібностей людини у поєднанні з творчою волею”. До творчих здібностей педагог-реформатор відносив спостережливість, вразливість, пам'ять, темперамент, фантазію, уяву, внутрішній та зовнішній вплив, уміння перевтілюватися, смак, розум, відчуття зовнішнього та внутрішнього ритму і темпу, музичність, щирість, безпосередність, володіння собою тощо. На думку К. Станіславського, актор (педагог) повинен бути вольовою особистістю, розвинутою інтелектуально та емоційно, з яскраво вираженими цільовими установками. Так, приміром, методика К. Станіславського базується на принципах:

- створення власного іміджу й зміна його у відповідності до обставин;
- використання можливостей костюму для підкреслення переваг своєї фігури, постаті, вдачі;
- оволодіння технікою голосу;
- опанування магією впливу на вихованців власною персоною;
- опанування красивою поставою;
- право на творчість;
- майстерність спілкування та інше.

В усіх аспектах майстерності слова, ораторського чи акторського мистецтва в умовах педагогічної діяльності спостерігається своя, ні з чим незрівнянна специфіка:

культура не заради культури, а заради впливу слова на учня з метою забезпечення засвоєння і застосування знань, умінь і навичок; вироблення активної позитивної життєвої позиції, придатної для розв'язання будь-яких питань шкільної практики. Так, на думку В. Кан-Калика, учитель реалізує свій творчий задум через свою особу, у якій поєднуються актор і режисер, творець і виконавець водночас. За такого підходу акцентується увага саме на розвитку його педагогічної майстерності як сукупності найкращих рис (людини, фахівця, творця). Своєю чергою можливість досягнення високого рівня майстерності, безумовно, спирається на особистісну загальну освіту, внутрішню й зовнішню культуру, постійний пошук шляхів до успіху.

На сьогодні усталила думка про те, що особистісно-професійна культура здатна здолати будь-які перепони на шляху до педагогічної майстерності. Якщо учитель з вірою, надією та наполегливістю буде рухатись до удосконалення організації та здійснення виховного процесу, результат завжди буде позитивним. Відтак, учитель впливає на учнів не тільки змістом інформації, носієм якої він є, але й всією атрибутикою і символікою подання (лексика, процес мовлення, жести, манери, стиль, вираз обличчя тощо). Саме творче начало дозволяє піднятися учителю до вершини педагогічної майстерності – потреби педагогічного, методичного, морального та духовного самовдосконалення [2, с. 140].

Ми сьогодні розглядаємо творчість учителя як важливий чинник всебічного розвитку школяра. І це зрозуміло, позаяк серед основних завдань педагога – не тільки викладання предметів, а й формування знань, умінь і навичок; забезпечення необхідних умов для вироблення життєвої позиції, світогляду, розвитку інтелектуальних і творчих здібностей учнів початкових класів. А тому творчий учитель, якому властиві наукова та загальна ерудиція, культура спілкування, педагогічна етика, прагнення до самовдосконалення, культура мовлення і духовне багатство, неабиякий творчий потенціал та прагнення його реалізувати є саме тим підґрунтям, на якому зросте міцний і здоровий плід – особистість гармонійна, всебічно розвинута, самодостатня, обдарована, творча.

Висновок. Отже проблеми розвитку та удосконалення шкільної освіти в сучасних умовах спрямовано у площину цінностей особистісного розвитку, варіативності й відкритості школи, що зумовлює необхідність переосмислення ролі учителя. Нове суспільство спонукає учителя бути особистістю творчою, конкурентоспроможною, здатною до самоствердження. Від того, наскільки учитель буде готовий до таких викликів залежатиме майбутнє нашої держави, позаяк освіта в добу високих технологій – це фактор стабілізації, ефективного економічного розвитку й процвітання країни, її конкурентоспроможності та національної безпеки.

1. Настенко Н. Творча обдарованість учнів: характерні особливості / Н. Настенко // Психологічна підтримка творчості учня. – К., “Редакції загально педагогічних газет”, 2003. – С. 25–29.
2. Овсянецька Л. Творчий потенціал людини: соціально-психологічна парадигма / Л. Овсянецька // Соціальна психологія. – 2004. – № 2(4). – С. 140–145.
3. Собчик Л. Н. Психология индивидуальности. Теория и практика психодиагностики / Л. Н. Собчик. – СПб.: Издательство “Речь”, 2005. – 624 с.
4. Стрельников В. Методики оцінювання інтелекту та критерії творчої особистості / В. Стрельников // Психологічна підтримка творчості учня. – К., “Редакції загально педагогічних газет”, 2003. – С. 9–17.
5. Стрельников В. Ю. Професійна компетентність вчителя // Актуальні проблеми безперервного підвищення кваліфікації педагогічних кадрів України в умовах становлення національної школи: Збірник статей / За ред. С.В.Крисюка. – К., 1992. – С. 44–45.

6. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю / В. О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1988. – 303 с.

The leading idea of the article - intelligence exacerbated intelligence, character brought character, personality is formed by personality. The author reveals the connection of the process of the full development of the individual teacher's students, namely its scientific, professional, general cultural level; desire to succeed, the ability to continuous self-education, skills constructive acceptance of new ideas, the desire to be creative.

Key words: *creativity, pedagogical skills, culture, self-esteem, moral values, self-development, personality.*

УДК 376.3 (373.2)

ББК 74.04(4/8)

Ганна Рего

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В УГОРСЬКИХ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: З ДОСВІДУ РОБОТИ

У статті розкрито досвід роботи дошкільного закладу Кертвійеші м. Комло (Угорщина). Виокремлено етапи та умови успішного впровадження інклюзивної освіти. Охарактеризовано чинники успішного інтегрування дітей з особливими потребами в навчально-виховне середовище дошкільного закладу. Розкрито позитиви й утруднення з впровадження інклюзивного навчання в дошкільний навчальний заклад.

Ключові слова: *дошкільні заклади, діти дошкільного віку, дошкільна освіта, інклюзивна освіта, діти з особливими потребами.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Останніми десятиліттями у більшості країн Західної, а тепер і Центральної Європи, відбуваються докорінні зміни у законодавстві, розумінні та забезпеченні якісної освіти для дітей з особливими освітніми потребами. Рівень підтримки, гуманізм та терпимість у ставленні до дітей з особливими потребами, можливість надати їм доступну та якісну освіту – показники ступеня розвитку суспільства, в якому вони живуть. Реалізація прав на освіту дітей з обмеженими можливостями здоров'я розглядається як одна з найважливіших завдань державної політики в галузі освіти. Отримання такими дітьми якісної загальної та професійної освіти є одним з основних і невід'ємних умов їх успішної соціалізації, забезпечення повноцінної участі в житті суспільства, ефективної самореалізації в різних видах професійної і соціальної діяльності.

Принципи інклюзивної освіти в Україні закріплені низкою сучасних міжнародних правових актів: Загальна декларація прав людини [2], Конвенція ООН про права дитини [9], Декларація про права інвалідів [1], Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів [13], Концепція державного стандарту спеціальної освіти дітей з особливими потребами [10], Концепція Державної програми розвитку освіти на 2006–2010 роки [11], Постанова Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів” [12] та ін. Поширення в Україні процесу інклюзивного навчання дітей з обмеженими можливостями фізичного та/або психічного здоров'я відображено в законах: “Про освіту” [4], “Про дошкільну освіту” [3], “Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні” [6], “Про охорону дитинства” [7], “Про освіту осіб з